

Смутченко О.С.
аспірант,
Херсонський державний університет

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В даний час важливу роль у процесі вивчення і навчання іноземних мов відіграють психологічні особливості мовних здібностей студентів вищих навчальних закладів. В дослідженнях О.О. Брудного, А.В. Брушлинського, Л.С. Виготського, Е.О. Голубевої, М.І. Жинкіна, І.О. Зимньої, С.Л. Рубінштейна та інших вчених розглядаються різні аспекти цієї складної проблеми і спонукають до пошуків нових перспективних варіантів.

При вивченні іноземної мови ми не повинні забувати про таке поняття як «мовна здібність». У психологічній, лінгвістичній і психолінгвістичній літературі існує різне тлумачення поняття «мовна здібність». Вивчаючи на навчаючи іноземну мову ми не повинні забувати про індивідуально-психологічні і психофізіологічні якості конкретної особистості й умов оволодіння нею мовою.

Не варто плутати поняття «мовна здібність» і «здібність до мов», адже ці поняття у психологічній і лінгвістичній науці характеризуються по-різному.

С.Л. Рубінштейн зазначає, що здібність є «сукупністю певних психічних властивостей та якостей, що потрібні для успішного виконання певної діяльності, і які детермінується особливостями цієї діяльності та вимогами, які вона висуває» [4, с. 535].

Б.М. Теплов виокремлює три ознаки того, що можна охарактеризувати як «здібність»:

– по-перше, здібність являє собою індивідуально-психологічну особливість, що відрізняє одну людину від іншої, тобто має різний рівень прояву в різних людей;

– по-друге, здібності напряму мають відношення до успішності виконання певної діяльності (у випадку мовних здібностей – комунікативної діяльності);

– по-третє, здібностями не є знання, навички та уміння, але вони визначають легкість та швидкість набуття певних знань і навичок [5, с. 16].

Одне із інтегральних визначень поняття «мовна здібність» було запропоновано О. О. Леонтьєвим (1970), котрий характеризує її як специфічний психофізіологічний механізм, що формується у носія на основі нейрофізіологічних передумов й під впливом досвіду спілкування [3].

А.М. Шахнарович (1991) визначає «мовну здібність» як багаторівневу, ієрархізовану функціональну систему, що формується у психіці носія мови у процесі онтогенетичного розвитку. Цей, по суті, механізм діє за певними правилами, система яких забезпечує використання елементів мовної системи у комунікативних цілях, що власне й є комунікативною компетенцією. Зазвичай, суб'єкт, носій мови, не усвідомлює існування цих знань, але будує власну мовну продукцію, застосовуючи їх. Ці правила реалізації, засвоєної індивідом системи мови, можуть формуватися лише в процесі спілкування засобами даної мови [7].

Щодо поняття «здібності до іноземних мов», то психологи вважають, що в основі здібностей до іноземних мов лежать когнітивні здібності та виділяють принаймні чотири спеціальні когнітивні здібності, які детермінують успішне вивчення іноземних мов. Здібність до фонетичного кодування є різновидом мнемонічної здібності, завдяки якій людина сприймає звуки іноземної мови і звукові форми слів та виразів, «кодує» їх у довготривалій пам'яті, а надалі відшуковує й відтворює їх. Граматична чутливість чи здібність сприймати граматичні відношення в іноземній мові і розуміти роль граматики у перекладі висловлювань та речень. Механічна асоціативна пам'ять необхідна для засвоєння великої кількості довільних зв'язків між словами та їх значеннями, які належить засвоїти. Індуктивна здібність – це здатність бачити і формулювати правила, які керують формуванням патернів стимулів [2].

Б. Беляєв виділяє іншомовно-мовленнєві здібності, які поділяє на мовні та мовленнєві, а в їх межах виокремлює: а) фонетичні (дають змогу ефективно оволодіти фонетикою іноземної мови); б) лексичні (забезпечують успішне опанування іншомовної лексики); в) граматичні (відповідають граматичним особливостям іноземної мови); г) стилістичні (сприяють здатності узагальнювати лексичні і граматичні особливості певного стилю, а також розпізнавати та відтворювати різноманітні стилі в усному й писемному мовленні. Центральними іншомовними здібностями вчений вважає мислення іноземною мовою і почуття мови [1, с. 192].

Натомість колектив науковців під керівництвом Є. Голубевої стверджує два види здібностей до іноземних мов: комунікативні (індивідуально-психологічні та психофізіологічні особливості особистості, які забезпечують її успішну взаємодію з іншими людьми та ефективне розв'язання комунікативних завдань), а також лінгвістичні (індивідуальні психофізичні особливості, які є умовою успішного оволодіння мовою) [6, с. 108].

Отже, успішність опанування іноземної мови індивіда залежить від багатьох психологічних, психофізичних та індивідуальних чинників, так

основною психолого-педагогічною проблемою навчання іноземної мови є врахування особливостей мовних здібностей і здібностей до мов окремої особистості.

Список використаних джерел:

1. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам [пособие для преподавателей и студентов] / Б.В. Беляев. – М.: Просвещение, 1965. – 227 с.
2. Здібності до іноземних мов [Електроний ресурс] // Академік. Режим доступу: <http://www.dic.academic.ru>.
3. Леонтьев А.А. Психофизические механизмы речи // Общее языкознание. Формы существования, функции, история языка. – М.: Наука, 1970. – С. 314-370.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2001. – 720 с.
5. Теплов Б.М. Избранные труды: [в 2 т] / Б.М. Теплов. – М.: Педагогика, 1985. – Т. 1. – 328 с.
6. Способности и склонности: Комплексные исследования / [под. ред. Э.А. Голубевой]. – М.: Педагогика, 1989. – 200 с.
7. Шахнарович А. М. К проблеме языковой способности (механизма) // Человеческий фактор в языке: язык и порождение речи. – М.: Наука, 1991. – С. 185-220.

Стефіна Н.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ» У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Головний стратегічний напрям розвитку світової та вітчизняної систем освіти передбачає вирішення проблем розвитку особистості учня та вчителя, технологізації цього процесу [1, с. 3-5]. У чому ж полягає сутність педагогічної технології? Яким чином педагог може обрати саме ту педагогічну технологію, яка б дозволила максимально використати власний творчий потенціал і в той же час, стимулювала б розвиток творчої особистості учня? Зрушити цей процес зможе лише перебудова системи освіти, а саме – удосконалення підготовки вчителя і учня з високим творчим потенціалом, щоб програма особистісного розвитку дитини як біосоціальної системи не зазначала відхилень від норми, тобто деформації.